

4. Україна. Міністерство фінансів. Про затвердження Інструкції щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету та Інструкції щодо застосування класифікації кредитування бюджету : наказ від 12.03.2012 № 333. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0456-12>

5. Україна. Державна казначейська служба. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ та Порядку застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ : наказ Голов. упр. Держ. казначейства України від 10.12.1999 № 114. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0890-99>

6. Україна. Державна служба статистики. Про затвердження Класифікації індивідуального споживання за цілями : наказ Держ. ком. статистики України від 29.12.2007 № 480. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

7. Словник української мови / [АН УРСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні ; редкол.: І. К. Білодід (голова) та ін.]. – К. : Наук. думка, 1972. – Т. 3. – С. 428.

8. Словник української мови / [АН УРСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні ; редкол.: І. К. Білодід (голова) та ін.]. – К. : Наук. думка, 1973. – Т. 4. – С. 290.

Згідно із Законом України «Про пожежну безпеку» (1993), Правилами пожежної безпеки в Україні (2004), в будь-якому закладі повинні бути розроблені та затверджені нормативні документи, які встановлюють загальні вимоги з пожежної безпеки та є обов'язковими для виконання всіма членами колективу.

Пропонуємо вашій увазі матеріал фахівця з пожежної безпеки та зразок інструкції, котрі можуть стати у пригоді й публічним бібліотекам з інформаційної та правової точок зору.

А. Рожков¹, голова комітету з пожежної та техногенної безпеки і цивільного захисту громадської ради Держтехногенбезпеки України

ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА В ПРИМІЩЕННЯХ ШКІЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ²

ПРИ горінні книг, журналів, документів утворюється багато диму та інших небезпечних продуктів горіння. Пожежі у бібліотеках часто призводять до обвалення стелажів та завалення проходів між ними. Небезпечні фактори таких пожеж здатні створювати реальну загрозу життю й здоров'ю людей, які перебувають у таких приміщеннях, та в будівлі школи. Щоб запобігти виникненню пожежі в приміщенні шкільної бібліотеки та, якщо пожежа все ж таки сталася, уникнути її розповсюдження на інші приміщення, необхідно дотримуватися вимог пожежної безпеки й проводити відповідні профілактичні заходи.

Де має бути розташована шкільна бібліотека

Шкільна бібліотека, як правило, займає кілька приміщень (найпоширеніші – абонемент, читальний зал та книгосховище), які можуть розташовуватися на різних поверхах шкільної будівлі. Проте приміщення, в яких перебувають користувачі бібліотеки (абонемент та читальний зал), не можуть розміщуватись у підвальному та цокольному поверхах.

Приміщення бібліотеки повинні відділятися від приміщень іншого призначення протипожежними перегородками та перекриттями. Двері приміщень книгосховища, а також кімнат, де зберігаються облікові документи, також мають бути протипожежними.

Приміщення бібліотек слід обладнати установками автоматичного пожежогасіння.

Облаштування в приміщеннях бібліотеки безшумної підлоги та звукоізоляції із застосуванням синтетичних матеріалів дозволяється лише за умови використання нетоксичних матеріалів на негорючій основі та за умови узгодження з органами державного пожежного нагляду.

Усі приміщення шкільної бібліотеки мають бути обладнані системами автоматичної пожежної сигналізації.

На кожному поверсі, де розташовані бібліотечні приміщення, має бути не менше ніж два переносних (порошкових, водопінних або водяних) вогнегасники з масою заряду вогнегасної речовини 5 кг і більше.

¹ А. Рожков є також автором декількох книг із цієї теми. Він – член Української спілки виробників протипожежної продукції та послуг, підполковник у відставці. З його активною участю розробляються відповідні нормативні акти, проводиться профілактична інформаційна робота з пожежної безпеки тощо.

² Передруковується з журналу «Бібліотечно-інформаційний центр» (№ 8, 2011).

Як обладнати бібліотеку

Приміщення бібліотеки обладнуються стелажами, виготовленими з негорючих матеріалів. В окремих випадках, за погодженням з органами державного пожежного нагляду, дозволяється встановлювати дерев'яні стелажі, оброблені вогнезахисними речовинами згідно з ГОСТ 16363-98 «Средства огнезащитные для древесины. Методы определения огнезащитных свойств». Як допоміжне та спеціальне обладнання можна використовувати металеві шафи, сейфи, шафи-стелажі, а також відсіки-бокси з металевими перегородками і полицями.

Відстань між стаціонарними стелажими та шафами має відповідати таким нормам:

- між рядами стелажів і шаф (головний прохід) – не менш ніж 1,2 м;
- між стелажими (прохід) – не менш ніж 0,8 м (між стелажими, на яких зберігаються картографічні документи, – не менш ніж 1,1 м);
- між зовнішньою стіною будівлі та стелажими (шафами), паралельними стіні, – не менш ніж 0,8 м;
- між стіною та торцями стелажів або шаф (обхід) – не менш ніж 0,5 м;
- між підлогою та нижньою полицею стелажу чи шафи – не менш ніж 0,2 м, у цокольних приміщеннях – не менш ніж 0,3 м;
- між стелажими та приладами опалювальної системи – не менш ніж 1,1 м.

Ширина проходів між стелажими з висувними шухлядами, сейфами тощо має відповідати особливостям цього обладнання.

Відстань від ламп до стелажів має бути не меншою за 0,5 м.

У приміщеннях бібліотеки обов'язково мають бути вогнегасники. Їх кількість розраховується таким чином: на кожні 50 м² площі підлоги приміщення – по одному вуглекислотному вогнегаснику з величиною заряду вогнегасної речовини 3 кг і більше.

Дозволені до експлуатації вогнегасники повинні мати:

- облікові (інвентарні) номери за прийнятою в школі системою нумерації;
- пломби на пристроях ручного пуску;
- бирки та маркувальні написи на корпусі, червоне сигнальне забарвлення згідно з державними стандартами.

Заходи пожежної безпеки

Для кожної шкільної бібліотеки має бути розроблена інструкція про заходи пожежної безпеки (зразок інструкції див. на с. 24–26). Ця інструкція повинна вивчатися під час проведення протипожежного інструктажу і проходження пожежно-технічного мінімуму та бути вивішена на видному місці у бібліотеці.

Кожне приміщення бібліотеки повинно мати план евакуації на випадок виникнення пожежі та окрему інструкцію про порядок дії під час пожежі.

Усі працівники та відвідувачі бібліотеки мають бути ознайомлені з правилами пожежної безпеки. Відмітку щодо проведення такого ознайомлення слід робити в абонентській картці читача за його особистим підписом.

Варто пам'ятати, що у приміщеннях бібліотеки забороняється:

- користуватися електронагрівальними приладами (кип'ятильниками, чайниками, плитками, камінами тощо), які не передбачені технологічним процесом, крім спеціально призначених і обладнаних для цього приміщень;
- користуватися газовими паяльниками, паяльними лампами або будь-якими іншими приладами, що створюють відкрите полум'я;
- здійснювати прибирання із застосуванням бензину, керосину, ефіру, інших вогнебезпечних розчинників;
- залишати без нагляду підключене до електромережі енергоємне обладнання;
- оббивати стіни приміщень матеріалами, які не оброблені або не просочені вогнезахисними сумішами;
- захарачувати проходи між стелажими;
- зберігати книги поблизу батарей центрального опалення;
- ставити / класти на стелажі, шафи й електрообладнання сторонні предмети;
- палити.

Нормативні документи

– НАПБ А. 01.001-2004. Правила пожежної безпеки в Україні : затв. наказом М-ва України з надзвичайних ситуацій від 19.10.2004 № 126. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1410-04>

– НАПБ В. 01.050-98/920. Правила пожежної безпеки для закладів, установ і організацій системи освіти України : затв. наказом М-ва освіти України ГУДПО МВС України від 30.09.98 № 348/70. – Офіц. вісн. України. – 2001. – № 12. – С. 213, ст. 515

– Правила пожежної безпеки для державних архівних установ України : затв. наказом Держ. ком. архівів України від 8.05.2003 № 68. – Режим доступу : <http://www.archives.gov.ua/Law-base/SCAU/index.php?2003-68>

– ДБН В. 2.2-9-2009. Громадські будинки і споруди : затв. наказом М-ва регіонал. розвитку та буд-ва України від 30.12.2009 № 705. – Режим доступу : <http://document.ua/budinki-i-sporudi.-gromadskibudinki-ta-sporudi.-osnovni-pol-nor20013.html>

– ДБН В. 2.2-3-97. Будинки та споруди навчальних закладів : затв. наказом Держкоммістобудування України від 27.06.1996 № 117. – Режим доступу : http://www.uazakon.com/documents/date_b6/pg_gscqss.htm.

ІНСТРУКЦІЯ

про заходи пожежної безпеки у приміщеннях шкільної бібліотеки

1. Галузь застосування

1.1. Ця Інструкція поширюється на приміщення бібліотеки учбового закладу і визначає вимоги щодо забезпечення їх пожежної безпеки.

1.2. Інструкція є обов'язковою для вивчення та виконання усіма працівниками, які перебувають у приміщеннях бібліотеки, відвідувачами, учнями, а також обслуговуючим персоналом.

2. Вимоги пожежної безпеки

2.1. Усі працівники бібліотеки під час прийняття на роботу повинні проходити протипожежний інструктаж та перевірку знань з питань пожежної безпеки.

2.2. Будь-які перепланування, зміни функціонального призначення приміщень шкільної бібліотеки здійснювати лише за наявності проектної документації, яка пройшла попередню експертизу на відповідність нормативним актам з питань пожежної безпеки з позитивним результатом в органах державного пожежного нагляду.

2.3. Приміщення бібліотеки мають бути забезпечені відповідними знаками безпеки згідно з ДСТУ 130 6309:2007.

2.4. Меблі та обладнання бібліотеки мають розміщуватися так, щоб забезпечити вільний евакуаційний прохід до виходу з приміщення (завширшки не менше ніж 1,0 м).

2.5. Евакуаційні шляхи та виходи слід завжди утримувати вільними, нічим не захащувати.

2.6. Світильники евакуаційного освітлення мають вмикатися з настанням сутінків, шляхи евакуації, що не мають природного освітлення, повинні постійно освітлюватися електричним світлом.

2.7. Евакуаційні виходи повинні бути позначені покажчиками з написом «Вихід» білого кольору на зеленому фоні, світлові покажчики «Вихід» повинні постійно бути справними.

2.8. У міру накопичення легкозаймистих відходів (використаного паперу тощо), а також після закінчення роботи їх слід прибирати у спеціально відведені сміттєзбірники.

2.9. Документи, папір та інші горючі матеріали слід зберігати на відстані:

– від електрощитів, електрокабелів, проводів – не менше ніж 1,0 м;

– від світильників – 0,5 м;

– від приладів опалення – 0,25 м.

2.10. Відстань від ламп до стелажів має бути не меншою за 0,5 м.

2.11. Відстань між стаціонарними стелажими та шафами має відповідати таким нормам:

– між рядами стелажів і шаф (головний прохід) – не менш ніж 1,2 м;

– між стелажими (прохід) – не менш ніж 0,8 м (між стелажими, на яких зберігаються картографічні документи, – не менш ніж 1,1 м);

– між зовнішньою стіною будівлі та стелажими (шафами), паралельними стіні – не менш ніж 0,8 м;

– між стіною та торцями стелажів або шаф (обхід) – не менш ніж 0,5 м;

– між підлогою та нижньою полицею стелажу чи шафи – не менш ніж 0,2 м, у цокольних приміщеннях – не менш ніж 0,3 м;

– між стелажими та приладами опалювальної системи – не менш ніж 1,1 м.

2.12. Ширина проходів між стелажими з висувними шухлядами, сейфами тощо повинна відповідати особливостям цього обладнання.

2.13. Електромережі, електроприлади та апаратура мають експлуатуватися лише у справному стані з урахуванням вказівок і рекомендацій заводів-виробників.

2.14. У разі пошкоджень електромереж, вимикачів, розеток та інших електроприладів слід негайно вимкнути їх і вжити необхідних заходів щодо приведення до пожежобезпечного стану.

2.15. Електрощити, групові електрощити мають бути оснащені схемами підключення споживачів з пояснючими написами і вказаним значенням номінального струму апарата захисту (плавкої вставки).

2.16. Установлення на горючі основи (конструкції) електророзеток, вимикачів, перемикачів та інших подібних апаратів допускається лише з підкладанням під них суцільного негорючого матеріалу, що виступає за габарити апарата не менше ніж на 0,01 м.

2.17. Засоби протипожежного захисту слід утримувати у справному стані. Усі працівники бібліотеки зобов'язані вміти користуватися вогнегасниками, іншими первинними засобами пожежогасіння та внутрішніми пожежними кранами, знати місця їх розташування.

2.18. Пожежні крани мають бути укомплектовані пожежними рукавами та стволами однакового з ними діаметра, а також важелями для полегшення відкриття вентилів, утримуватися справними й доступними для використання. Не рідше одного разу на шість місяців вони мають перевірятися на працездатність ліцензованою організацією, яка здійснює їх технічне обслуговування.

2.19. Пожежні рукави слід утримувати сухими, складеними в «гармошку» або подвійну скатку, приєднаними до крана та ствола. Використання пожежних рукавів для господарських та інших потреб, не пов'язаних із пожежогасінням, не допускається.

2.20. Пожежні шафи для розміщення кранів слід пломбувати, і вони повинні мати отвори для провітрювання.

2.21. На дверцятах пожежних шаф ззовні після літерного індексу «ПК» слід зазначити порядковий номер

крана та номер телефону для виклику пожежної охорони. Улаштовуючи шафи, слід урахувати можливість розміщення в них двох вогнегасників.

2.22. Використання пожежних рукавів для господарських та інших потреб, не пов'язаних з пожежогасінням, не допускається.

2.23. Пожежні крани повинні постійно бути справними і доступними для використання.

2.24. Вибір типу та визначення необхідної кількості вогнегасників необхідно здійснювати згідно з чинними Типовими нормами належності вогнегасників та галузевими правилами пожежної безпеки.

2.25. На поверсі, де розташована бібліотека, має бути не менше ніж два переносних (порошкових, водопінних або водяних) вогнегасники з масою заряду вогнегасної речовини 5 кг і більше. Крім того, на кожні 50 м² площі підлоги приміщення бібліотеки слід передбачати по одному вуглекислотному вогнегаснику з величиною заряду вогнегасної речовини 3 кг і більше.

2.26. Відстань від найвіддаленішого місця у бібліотеці до вогнегасника не повинна перевищувати 10 м.

2.27. Вогнегасники в місцях розміщення не повинні створювати перешкоди під час евакуації людей.

2.28. Підходи до місця розташування вогнегасників мають бути завжди вільними. Періодичний огляд вогнегасників має здійснюватися особою, відповідальною за пожежну безпеку не рідше одного разу на місяць.

2.29. Місця розташування вогнегасників слід позначати вказівними знаками згідно з чинними державними стандартами.

2.30. Усі приміщення бібліотеки повинні бути обладнані системами автоматичної пожежної сигналізації.

2.31. Пожежні сповіщувачі повинні функціонувати цілодобово й постійно утримуватися в чистоті. До них має бути забезпечений вільний доступ.

2.32. Відстань від складованих матеріалів і обладнання до сповіщувачів повинна бути не менше ніж 0,6 м.

2.33. В усіх, незалежно від призначення, приміщеннях, які після закінчення роботи замикаються і не контролюються черговим персоналом, з усіх електроустановок та електроприладів, а також з мереж їх живлення повинна бути відключена напруга (за винятком чергового освітлення, протипожежних та охоронних установок, а також електроустановок, що працюють цілодобово).

2.34. Відповідальний за пожежну безпеку після закінчення роботи зобов'язаний:

– ретельно оглянути всі приміщення бібліотеки, пересвідчитись у тому, що нема порушень, які можуть призвести до виникнення пожежі;

– вимкнути освітлення, знеструмити прилади та обладнання (за винятком електрообладнання, яке відповідно до вимог роботи має працювати цілодобово).

3. У приміщеннях бібліотеки забороняється

3.1. Улаштовувати тимчасові електромережі, застосовувати саморобні некалібровані плавкі вставки в запобіжниках і саморобні подовжувачі, які не відповідають вимогам Правил улаштування електроустановок, прокладати електричні проводи безпосередньо по горючій основі, експлуатувати світильники зі знятими ковпаками (розсіювачами).

3.2. Використовувати вимикачі та штепсельні розетки для розвішування на них одягу або інших предметів, обгортати електролампи й світильники папером, заклеювати ділянки електропроводки горючою тканиною, папером.

3.3. Користуватися електронагрівальними приладами (кип'ятильниками, чайниками, плитками, камінами тощо), крім спеціально призначених і обладнаних для цього приміщень.

3.4. Залишати без нагляду ввімкнені в електромережу кондиціонери, комп'ютери тощо, порушувати правила експлуатації електроприладів.

3.5. Захарашувати підходи до засобів пожежогасіння, використовувати пожежні крани, рукави й пожежний інвентар не за призначенням.

3.6. Використовувати для зберігання документів, різних матеріалів, предметів та інвентарю шафи (ніші) інженерних комунікацій.

3.7. Проводити зварювальні та інші вогневі роботи без оформлення відповідного дозволу (наряду-допуску), застосовувати легкозаймисті рідини.

3.8. Улаштовувати на шляхах евакуації пороги, виступи, турнікети, двері розсувні, підйомні, такі, що обертаються, та інші пристрої, які перешкоджають вільній евакуації людей.

3.9. Захарашувати шляхи евакуації (коридори, проходи, сходові марші й площадки, вестибюлі, холи, тамбури тощо) меблями, обладнанням, різними матеріалами, навіть якщо вони не зменшують нормативну ширину.

3.10. Застосовувати на шляхах евакуації горючі матеріали для облицювання стін і стель.

3.11. Розташовувати у тамбурах виходів гардероби, вішалки для одягу, пристосовувати їх для зберігання, у т. ч. тимчасового, будь-якого інвентарю та матеріалів.

3.12. Установлювати телекамери в проходах таким чином, щоб вони перешкождали евакуації людей.

3.13. Устеляти підлогу на шляхах евакуації ковзкими матеріалами.

3.14. Користуватися газовими паяльниками, паяльними лампами або будь-якими іншими приладами, що створюють відкрите полум'я.

3.15. Здійснювати прибирання із застосуванням бензину, керосину, ефіру, інших вогнебезпечних розчинників.

3.16. Залишати без нагляду підключене до електромережі енергоємне обладнання.

3.17. Оббивати стіни приміщень матеріалами групи горючості Г3, Г4, які не оброблені або не просочені вогнезахисними сумішами.

3.18. Захаращувати проходи між стелажми, зберігати книги поблизу батарей центрального опалення.

3.19. Ставити, класти на стелажі, шафи й електрообладнання сторонні предмети.

3.20. Палити.

4. Загальний порядок дій у разі пожежі

4.1. У разі виявлення пожежі (ознак горіння) співробітник бібліотеки зобов'язаний:

– негайно повідомити про це телефоном 101 пожежну охорону. При цьому необхідно назвати адресу об'єкта, вказати кількість поверхів будівлі, місце виникнення пожежі, обстановку на пожежі, наявність людей, а також повідомити своє прізвище;

– вжити (за можливості) заходів щодо евакуації людей (учнів), гасіння (локалізації) пожежі та збереження матеріальних цінностей;

– повідомити про пожежу керівника школи чи відповідну компетентну посадову особу та/або службу безпеки/охорони (за наявності);

– у разі необхідності викликати інші аварійно-рятувальні служби (медичну тощо);

– вимкнути, у разі необхідності, струмоприймачі та вентиляцію;

– розпочати гасіння пожежі наявними первинними засобами пожежогасіння;

– зустріти підрозділи пожежної охорони та надати їм консультаційну та іншу допомогу в процесі гасіння пожежі.

ПОГЛЯД НАУКОВЦЯ

*А. Соляник, д. пед. н., професор,
декан факультету бібліотекознавства та інформатики
Харківської державної академії культури*

УДК 001.895:02 (045)

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕЧНИХ ІННОВАЦІЙ

Автор статті розкриває наслідки інноваційної діяльності з точки зору економічного, технократичного, соціопсихологічного підходів, дає визначення змісту поняття «інновація», пропонує оригінальну схему класифікації бібліотечних інновацій, обґрунтовує основні напрями в бібліотечно-інформаційному сервісі з урахуванням досвіду бібліотек Данії.

Ключові слова: бібліотечно-інформаційна сфера, інновація, інноваційна діяльність, бібліотечна інноватика, інноваційний процес, наукові дослідження, бібліотеки Данії.

ЗА останні 20 років у бібліотечно-інформаційній сфері України відбулися суттєві зміни, пов'язані з соціополітичними, економічними, технологічними перетвореннями. Саме з цими змінами в наш професійний лексикон увійшло поняття «інновація». Але нині більшість вітчизняних бібліотекознавців усвідомили, що інновація – це не опанування ринкових та комп'ютерних технологій, це ґрунтовне соціокультурне явище і років йому стільки ж, скільки й людській цивілізації.

Найоптимальнішим із багатьох визначень цього явища є таке: інновація – це результат цілеспрямованих змін, який виявляється в тому, що нова ідея доведена до стадії практичного застосування і дає позитивний економічний або соціальний ефект, котрий зумовлює прогресивний розвиток бібліотеки як соціального інституту.

В основі інновації завжди лежить нова ідея – продукт творчої інтелектуальної діяльності, але якщо ця

ідея не реалізована на практиці, то це ще не інновація. Реалізації нововведень із позитивним ефектом сприяють наукові підходи до організації інноваційної діяльності. Саме використання результатів наукових досліджень сприяє підвищенню якості роботи бібліотек за рахунок високої продуктивності й поліпшенню умов праці, позбавленню від рутинних процесів та операцій.

Зв'язок між інновацією та науковими дослідженнями має діалектичний характер – вони взаємопов'язані та взаємозумовлені і не існують одне без одного.

Уся еволюція бібліотекознавчої думки свідчить, що наукові дослідження завжди спрямовані на вироблення та впорядкування нових знань, які й є основою бібліотечних інновацій. З іншого боку – ефективне формування та запровадження новацій у бібліотечну практику потребує міцного наукового підґрунтя, використання наукових знань з метою вироблення якісно нових продуктів і послуг.